

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ (Απρίλιος 2009)

Συγγραφέας: ΙΟΥΛΙΑ ΕΞΑΡΧΟΥΛΕΑ

Το γεμάτο αγανάκτηση άρθρο του Σ.Κ. με τίτλο «Μια αποκαλυπτική δίκη», στο 89ο τεύχος (Ιανουάριος 2009) του Δαίμονα της Οικολογίας, αλλά και η αρθογραφία των τελευταίων μηνών για την υπόθεση του Ασωπού, εστιάζουν αποκλειστικά στο θέμα των περιβαλλοντικών ελέγχων. Αναφέρει στο άρθρο του ο Σ.Κ.: «καταλάβαμε τι θα πει επιλεκτικός έλεγχος, τι θα πει επανέλεγχος, τι θα πει αδιαφάνεια στη λειτουργία μιας ειδικής υπηρεσίας, τι θα πει διάυλος επικοινωνίας υπηρεσιακού παράγοντα με την πολιτική ηγεσία, υπηρεσιακού παράγοντα με επιχειρηματίες, τι θα πει δημόσια υπηρεσία και τι δημόσιος υπάλληλος, τι θα πει Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος». Αυτό όμως που φαίνεται ότι δεν καταλάβαμε είναι τι θα πει περιβαλλοντική αδειοδότηση.

Ο έλεγχος αποτελεί απαραίτητο και αποτελεσματικό εργαλείο στη συνεπή εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, έχοντας εκτός από ελεγκτικό και αξιολογικό, τροποποιητικό και κατασταλτικό χαρακτήρα. Ο ουσιαστικός και αποτελεσματικός έλεγχος προϋποθέτει αξιόπιστη περιβαλλοντική αδειοδότηση. Πως γίνεται έλεγχος τήρησης περιβαλλοντικών όρων και Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που δεν αξιολογούν και δεν αντιμετωπίζουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις; Πώς διασφαλίζεται η αρχή της πρόληψης όταν οι επιπτώσεις από τη λειτουργία έργων ή δραστηριοτήτων ενδέχεται να αποκαλυφθούν στη διάρκεια ενός ελέγχου μετά τη λειτουργία τους;

Η περιβαλλοντική αδειοδότηση είναι εξαιρετικά υποτιμημένη στην Ελλάδα. Λειτουργεί κυρίως ως γραφειοκρατικός μηχανισμός -συχνά και ως μηχανισμός διαπλοκής- και όχι ως εργαλείο περιβαλλοντικού σχεδιασμού και πρόληψης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ελλιπής έως ανύπαρκτη επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων, παράνομη απόρριψη αποβλήτων, λειτουργία παράνομων εγκαταστάσεων αποτελούν συνήθη φαινόμενα που αναδεικνύουν το διάλογο κωφών που διαδραματίζεται ανάμεσα στη διοικητική και τη νομοθετική εξουσία.

Το έλλειμμα της δημόσιας διοίκησης στην διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης οφείλεται σε μια σειρά αιτίες:

- Τα προβλήματα στη δημόσια διοίκηση. Ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας της, η κακοδιοίκηση, η επικάλυψη αρμοδιοτήτων, η αναξιοκρατία, η διαπλοκή, τα συντεχνιακά συμφέροντα είναι μερικές από τις πληγές της. Στις συναλλαγές των πολιτών με το δημόσιο υπάρχει διάχυτο όχι μόνο το αίσθημα της συναλλαγής, αλλά και αυτό της συννενοχής με παγιωμένη την πεποίθηση ότι οποιαδήποτε συνδιαλλαγή απαιτεί μεσολάβηση. Η θέσπιση ακόμα και εξαιρετων νομικών κανόνων για την προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να συνοδεύεται από φερέγγυα για την εφαρμογή τους. Η επωδός: «αυτά δε γίνονται», αναφερόμενη σε κανόνες δικαίου, ακούγεται πολύ συχνά από στόματα δημόσιων λειτουργών. Παράλληλα, γίνονται τα πάντα: περιβαλλοντική αδειοδότηση αυθαιρέτων σε αιγιαλό, δραστηριοτήτων σε αναδασωτέες εκτάσεις κ.λπ.

- Το περιβάλλον είναι ζήτημα χαμηλής προτεραιότητας για τη διοίκηση. Η παράδοσή μας προτάσσει τα ατομικά δικαιώματα έναντι των συλλογικών. Παράλληλα, η οικονομική ανάπτυξη αναδείχθηκε σε αυτοσκοπό κάτω από τις συγκεκριμένες ιστορικές και οικονομικές συγκυρίες. Το περιβάλλον αντιμετωπίστηκε και συνεχίζει να αντιμετωπίζεται ως ζήτημα χαμηλής προτεραιότητας, συχνά δε και ως εμπόδιο και όχι ως πόρος. Πώς συνάδει όμως π.χ. η διακηρυγμένη πολιτική τουριστικής ανάπτυξης με τις αλληπάλληλες γενιές αυθαιρέτων στον αιγιαλό, την έλλειψη διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, ακόμα και σε διάσημους τουριστικούς προορισμούς, την υποβάθμιση του τοπίου;

- Η στεγνή τεχνοκρατική αντίληψη που αντιμετωπίζει την περιβαλλοντική αδειοδότηση αποκλειστικά ως εφαρμογή νομοθετικών κανόνων για τα υγρά και τα στερεά απόβλητα, καταστρατηγώντας τον ολιστικό χαρακτήρα του περιβαλλοντικού μας δικαίου αλλά και τον χαρακτήρα του περιβάλλοντος. Όροι για την προστασία πολιτισμικών αγαθών ή για την πρόβλεψη επαρκών χώρων στάθμευσης στις τουριστικές μονάδες ξενίζουν ακόμα και μελετητές.

- Το πολύνομο περιβαλλοντικό δίκαιο και η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού δίδει σε αρκετές περιπτώσ

εις το «άλλοθι της μη γνώσης ή της μη κατανόησης νόμου» για τις Υπηρεσίες, υποχωρώντας μπροστά σε οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, με συνέπεια την ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς.

- Η στάση του πολίτη. Οι Έλληνες πολίτες δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται για τα περιβαλλοντικά ζητήματα και πρόθυμοι να προβούν στην υιοθέτηση μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος. Το ενδιαφέρον αυτό παραμένει συχνά θεωρητικό, καθώς δεν μετατρέπεται σε πράξη και δράση, μέσα στο γενικότερο κλίμα της κρίσης θεσμών και αξιών. Παράλληλα, η Πολιτεία δεν ενθαρρύνει τη συμμετοχή τους. Κοινωνικές αντιδράσεις εγείρονται σχεδόν πάντα για την εγκατάσταση περιβαλλοντικών υποδομών π.χ. ανεμογεννήτριες, ΧΥΤΑ, αλλά ζητήματα σχετικά με την καταπάτηση ρεμάτων ή το γκρέμισμα αυθαιρέτων σπάνια θίγονται. Παράλληλα, η επικρατούσα τεχνοκρατική αντίληψη συμβάλλει στην απενοχοποίηση του κοινωνικού συνόλου. Ο περιβαλλοντικός εκσυγχρονισμός προτάσσεται ως η λύση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, κατεξοχήν κοινωνικών προβλημάτων. Παράγουμε απόβλητα, αντιστεκόμαστε στη χωροθέτηση χώρων επεξεργασίας και διάθεσής τους και διεκδικούμε σύγχρονα εργοστάσια που μαγικά θα τα εξαφανίσουν!

- Η αδυναμία των Υπηρεσιών να συνεργαστούν. Το περιβάλλον είναι ένα κοινωνικό αγαθό, η προστασία του οποίου απαιτεί τη διεπιστημονικότητα. Οι αγκυλώσεις της διοίκησης συχνά δεν επιτρέπουν την εφαρμογή αποτελεσματικών δομών για τη διαχείρισή του. Η πρωτοφανής οικολογική καταστροφή που προκάλεσαν οι πυρκαγιές το 2007 απέδειξε περίτρανα, εκτός των άλλων, και το διαχρονικό έλλειμμα διατομεακής περιβαλλοντικής πολιτικής, αλλά και την ασυνεπή στάση τόσο της Πολιτείας, όσο και του πολίτη απέναντι στο περιβάλλον.

Η οργάνωση ενός αξιόπιστου διοικητικού συστήματος με επαρκές προσωπικό επιστημονικά καταρτισμένο, με τον απαραίτητο εξοπλισμό και μακριά από πολιτικές, κομματικές αλλά και συντεχνιακές επιρροές, που θα διασφαλίζει αξιόπιστη περιβαλλοντική αδειοδότηση και αξιόπιστους περιβαλλοντικούς ελέγχους και θα επανακτήσει την εμπιστοσύνη του πολίτη και θα τον καταστήσει σύμμαχο, αποτελεί μονόδρομο στην προστασία του περιβάλλοντος.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο ένθετο «Δαίμων της Οικολογίας» της Εφημερίδας «ΑΥΓΗ», 5 Απριλίου 2009, σ. 9.